

Regeringen,
Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Luntmakargatan 13, Box 7851,
SE-103 99 Stockholm, Sweden
Tfn/Phone: +46 8 563 085 00
Fax: +46 8 563 085 50
hsv@hsv.se, www.hsv.se

Per-Gunnar Rosengren
08-563 088 16
per-gunnar.rosengren@hsv.se
YTTRANDE

2009-04-07
Reg.nr 83-1825-09

Yttrande över anhållan om åländskt undantag från de nya tillträdesreglerna till svensk högskola

Ålands landskapsregering skrev den 6 november 2008 till den svenska regeringen och begärde ett undantag från beslutet att åländska sökande till svensk högre utbildning ska värderas i en egen urvalsgrupp från och med höstterminen 2010 (U2008/7472/UH). Högskoleverket har mottagit skrivelsen från regeringen den 19 mars 2009 och anmodats att avge ett yttrande senast den 8 april.

Sammanfattning

Högskoleverket ser stora svårigheter med att värdera åländska sökande i samma grupp som sökande med betyg från svensk gymnasial utbildning eftersom de meritvärderas med hjälp av meritpoäng. Det finns betydande svårigheter med att utarbeta ett likvärdigt system för sökande från Åland. Högskoleverket bedömer att svårigheterna är så omfattande att även om ett omfattande arbete lades ner är det svårt att garantera framgång. Högskoleverket anser därför att ett beslut att meritvärdera åländska sökande i gruppen med svenska betyg riskerar att missgynna åländska sökande.

Det finns även andra sökandegrupper som kommer att meritvärderas i gruppen för utländska sökande, än studerande på Åland, t.ex. sökande med avgångsbetyg från International Baccalaureate och European Baccalaureate. Merparten av dessa elever är svenska och företrädarna för dessa utbildningar har uppgett liknande skäl som de som Åland anför (se nedan). Dessa bör tillgodoses om Åland beviljas ett undantag, enligt Högskoleverkets uppfattning.

Högskoleverket anser dock att regeringen kan förbättra situationen för utländska och internationella sökande i ett annat avseende, genom en justering av bilaga 3 till högskoleförordningen (1993:100). För närvarande kan sökande i grupp III och IV drabbas av att svenska betyg riskerar att dubbelräknas, vilket kan medföra att de senare i så fall får fler platser än vad de bör ha. Detta kan missgynna utländska sökande och sökande i folkhögskolegruppen.

Ålands ansökan

Ålands landskapsregering framhåller i sin ansökan att för många åländska ungdomar är Sverige den viktigaste studiedestinationen. Åland är svenskspråkigt och så många som 70 procent av de högskolestuderande där söker sig till Sverige. Ålands landskapsregering uttrycker därför en oro för att de nya svenska reglerna för antagning och urval ska påverka Åland negativt. Den hittillsvarande ordningen, där sökande från Åland har konkurrerat tillsammans med sökande med svenska betyg, har enligt landskapsregeringen inneburit att det funnits ett stort antal platser för åländska sökande att konkurrera om. Den beslutade ordningen innebär enligt Ålands landskapsregering att även om läget för grupperna är jämförbart på systemnivå, så innebär de nya reglerna där de åländska betygen värderas i en egen grupp, att förutsättningarna för att bli antagen varierar starkt mellan olika utbildningar. För små utbildningar kan det bli mycket få platser att konkurrera om.

Ålands landskapsregering hänvisar även till överenskommelsen mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om tillträde till högre utbildning från 1996 där länderna vill verka för att så långt möjligt jämställa sökande från övriga nordiska länder med sina egna sökande. Ålands landskapsregering påminner även om att Sverige tagit på sig ett särskilt ansvar för att bevara det svenska språket, kultur och sedvänjor på Åland sedan den åländska självstyrelsens tillkomst.

Antagningsreglerna i Sverige för utländska sökande

Regeringen beslutade den 28 juni 2007 genom förordning (2007:666) om ändring i förordningen (2006:1054) om ändring i högskoleförordningen (1993:100) att meritvärdering i betygsurvalet skulle ske i fyra grupper där sökande med utländsk utbildning skulle värderas i egen grupp (se bilaga 3 till högskoleförordningen, punkten 1). Bestämmelsen ska tillämpas första gången vid antagning till utbildning på grundnivå för nybörjare som börjar höstterminen 2010.

Högskoleverket anser att det inte är självklart att en sökandekategori missgynnas om den skulle värderas i en egen grupp. Antagningen bygger nämligen på att de behöriga sökande skapar platser i de respektive urvalsgrupperna i förhållande till sitt antal. Problem uppstår om t.ex. sökande med utländska betyg har bättre meriter än övriga sökande, dvs. inte är jämförbara med sökande i andra grupper, eftersom de då får färre platser än de egentligen borde få. Om de däremot har sämre meriter, får de fler platser än vad som borde vara fallet.

Svenska sökande meritvärderas med meritpoäng från och med höstterminen 2010

Ett skäl till att sökande med utländska gymnasiebetyg värderas i en egen grupp är att regering och riksdag beslutat att meritvärderingen ska ske med hjälp av meritpoäng. Högskoleverket bedömer att om utländska sökande skulle värderas tillsammans med de svenska utan att kunna få meritpoäng, skulle det innebära att

de var allvarligt missgynnade i förhållande till svenska sökande och aldrig skulle kunna konkurrera på allvar om de mest åtråvärda utbildningarna.

Meritpoängen är starkt kopplade till den svenska gymnasieskolans nuvarande struktur och kursinnehåll och syftet är att belöna val av kurser som är önskvärda för den högre utbildningen. Dessa meritpoäng innebär att vissa val premieras så att kurser utöver vad som krävs för särskild behörighet premieras med extra poäng att lägga till jämförelsetalet i ämnena matematik, engelska och moderna språk. Dessutom kan en sökande få meritpoäng för områdeskurser, som är andra kurser än de ovan nämnda¹. Dessa kurser är inte kopplade till den särskilda behörigheten som den föregående kategorin meritkurser, utan är kopplade till högskolans utbildningsområde, men kommer från samtliga program i gymnasieskolan.

Om utländska betyg skulle meritvärderas tillsammans med svenska betyg krävs att det utländska systemet har den valbarhet som finns i det svenska, så att eleverna har en reell möjlighet att välja sådana kurser som kan ge meritpoäng. Men det skulle också krävas att sådana kurser hade en tydlig motsvarighet innehållsmässigt med de svenska. Förutom kurser i ämnena matematik, engelska och moderna språk skulle det vara nödvändigt att identifiera motsvarande områdeskurser för utbildningar inom de 17 områdesbehörigheterna som skulle kunna ge meritpoäng. Det krävs att dessa förutsättningar är uppfyllda för att en värdering av utländska betyg i samma grupp som de svenska ska kunna bli rättvis.

Meritpoäng för Ålands högskoleförberedande utbildningar

Högskoleverket bedömer att Ålands lyceum är utformat på ett sådant sätt att det sannolikt skulle gå att hitta motsvarande kurser för meritkurser i matematik, moderna språk och engelska. När det däremot gäller de mer programspecifika kurserna – områdeskurserna – har inte Högskoleverket kunnat finna några motsvarigheter i läroplanen för Ålands lyceum. När det gäller yrkesutbildningarna på Åland är det förmodligen ännu svårare att utforma ett meritpoängssystem.

Högskoleverket bedömer att det är mycket svårt och mycket arbetskrävande att utarbeta en modell som kan tillåta att åländska betyg värderas tillsammans med de svenska. Det är viktigt att understryka att en eventuell lösning varken får missgynna sökande från Åland, eller gynna dem på bekostnad av de svenska sökande. Uppgiften försvåras ytterligare av att det svenska meritpoängssystemet inte använts ännu och det därför är svårt att bedöma vad meritpoängen innebär i urvalet. Det saknas med andra ord en referenspunkt för en modell för utländska sökande. Högskoleverket anser att det är ovisst att bedöma om en sådan modell skulle vara framgångsrik i förhållande till kriterierna rättvisa, transparens och rättssäkerhet, dvs. kriterier som bör tillgodoses i antagningen.

Högskoleverket anser också att för att ett system med meritpoäng ska få den styrande effekt som har avsetts, måste eleverna få rimliga möjligheter att välja

---

¹ De återfinns i Högskoleverkets föreskrift HSVFS 2007:8.

kurser enligt systemets intentioner. Det innebär att potentiella sökande måste få god information innan de ska göra sina val i gymnasieskolan. Det nya svenska antagningssystemet ska tillämpas första gången till hösten 2010, vilket innebär att om ett meritpoängssystem skulle tillämpas är det redan hög tid för studerande på Åland att välja eventuella meritkurser.

Högskoleverket anser slutligen att det finns en risk att i stort sett alla länder och system som omfattas av Lissabondeklarationen skulle kunna kritisera Sverige för ett beslut att undanta Åland från värdering tillsammans med utländska betyg. För att undgå kritik skulle Sverige vara tvunget att utarbeta meritpoängssystem för en rad internationella gymnasieutbildningar, vilket skulle kräva betydande resurser.

Högskoleverket bedömer att en justering av bilaga 3 kan förbättra situationen för sökande med utländska betyg

Högskoleverket vill uppmärksamma regeringen på att den ordning som infördes i och med förändringen av bilaga 3 riskerar att missgynna sökande i grupp III och IV. Regeringen kan förbättra situationen för utländska sökande och sökande i folkhögskolegruppen genom en sådan justering. Den nuvarande lydelsen riskerar att medföra att sökande med utländska betyg och folkhögskoleomdomen missgynnas, eftersom sökande med betyg från svensk gymnasial utbildning kan generera platser i både grupp I och grupp II. Detta kan medföra att dessa sökande får fler platser än de borde ha på övriga gruppers bekostnad. Platsfördelningen bör istället ske i tre steg där sökande med betyg från svensk gymnasial utbildning i ett första steg räknas som en grupp. I ett andra steg fördelas platserna mellan grupp I och II och i ett tredje, förs platser över från grupp II till grupp I. På så vis kan man undvika den olägenhet som de nuvarande reglerna medför för sökande i de två mindre grupperna när sökande som konkurrenskompletterat räknas två gånger. En sådan justering skulle kunna vara ett sätt att tillgodose den oro som finns bland sökande som kommer att meritvärderas i grupp III och IV.

Beslut om detta yttrande har fattats av universitetskansler Anders Flodström efter föredragning av utredaren Per Gunnar Rosengren i närvaro av ställföreträdande myndighetschefen Lena Adamson, avdelningschefen Cecilia Nordling och kommunikationsstrategen Åsa Kleveland. I ärendets handläggning har även utredaren Leif Strandberg deltagit.

Anders Flodström

Per Gunnar Rosengren